AXBOROT BIZNESINING TASHKILIY-TEXNIK JIHATLARI VA TASHKILIY SHAKLLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARI.

Jonibekov Faxriddin Beknazarovich
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Axborot biznesining tashkiliy-texnik jihatlari va tashkiliy shakllariga ta'sir etuvchi omillari. Axborot biznesining texnik jihati. Axborot biznesining tuzilmaviy-funksional modeli. Axborot biznesi tashkiliy shakllarining tasnifiy belgilari haqida tahliliy ma’lumotlar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *axborot biznes, hisoblash texnikasi, axborot texnologiyalari. biznesining iqtisodiy jihati, Tadbirkorlik biznesi.*

Аннотация: *В данной статье рассмотрены организационно-технические аспекты и факторы, влияющие на организационные формы информационного бизнеса. Технический аспект информационного бизнеса. Структурно-функциональная модель информационного бизнеса. Даны аналитические сведения о классификационных признаках организационных форм информационного бизнеса.*

Ключевые слова: *информационный бизнес, компьютерные технологии, информационные технологии. экономический аспект бизнеса, Предпринимательский бизнес.*

Abstract: *This article discusses the organizational and technical aspects and factors influencing the organizational forms of the information business. Technical aspect of information business. Structural-functional model of information business. Analytical information about the classification characteristics of organizational forms of information business is given.*

Key words: *information business, computer technology, information technology. economic aspect of business, Entrepreneurial business.*

Axborot biznesi - bu axborot-kommunikatsiyalar sohasida, Shu jumladan, axborot mahsulotlari va xizmatlari sohasidagi ishlab chiqarish, savdo va vositachilikdir.

Axborot biznesining tashkiliy jihati. U quyidagi masalalarni hal qilishni ko'rib o'tadi: biznesning mutlaqo yangł yo'nalishi sifatida axborot biznesinmg mazmunini; tashkiliy va ishlab chiqarish tuzilmasini, tashkiliy-huquqiy shakllarini (turli funksiyalarni bajaruvchi tashkiliy bo'g'inlarining tarkibi va boe ysunuvchanligi, ularning ixtisoslashuvi va mehnat taqsimoti xarakteri hamda boshqarish funksiyalari); axborot infratuzilmasini shakllantirishni; axborotlarni qayta ishlash jarayonlarini tashkil etishni; funksional, predmet va aralash tamoyillardan foydalanll), axborot mahsulotlari va xizmatlarini ishlab chiqishni; asosli va yanada mukammalroq ishlab chiqish.

Alohida e'tibor hisoblash texnikasi vositalariga texnik xizmat ko'rsatish jarayonlarining tashkiliy tomonlariga, dasturiy mahsulotlarni birga yuritishga, o'rgatish va servis faoliyatiga hamda mehnatga haq to'lash va texnika xavfsizligi masalalariga yo'naltirilgan bo' lishi kerak.

Axborot biznesining iqtisodiy jihati. Eng e'tiborli bo' Igan iqtisodiy jihat, o'z ichiga quyidagi masalalarni oladi:

- axborot mahsulotlari va xizmatlari bozori shakllanishi qonuniyatlarini tadqiq etish;

- axborot mahsulotlari va xizmatlari, shu jumladan, apparat va dasturiy vositalar raqobatbardoshligini baholashning usłubiy asoslarini yaratish;

- axborot mahsulotlari va xizmatlari marketingi tizimini shakllantirish va boshqalar.

Axborot biznesining texnik jihati. Hozirgi vaqtda: yangi avlod mikroprotsessorlari va bir xilga keltirilgan operatsion tizimlar ishlab chiqarish; turli xil EHMlar arxitekturasini standartlashtirish, yagona element bazasiga o'tish; yagona tizimli vositali bir xildagi EHMlarni (portativdan umumiy foydalanishgacha) ishlab chiqarish; asosiy operatsion tizimga amaliy dasturlar majmuasini tatbiq qilish; yangi turdagi axborot xizmatlarining texnik asoslarini shakllantirish amalga oshirilmoqda.

Axborot texnologiyalaridagi shiddatkorlikni aralash signal (analogli/raqamli) ko'rinishdagi sifat jihatdan yangi texnologiyalardan, axborotlarni uzatishning optik kabellaridan, mikroelektron komponentlarni standartlashtirishdan, amalda integral xizmat ko'rsatishga ko'p qutbli raqamli tarmoqqa o'tish va integral xizmat ko'rsatishning raqamli tarmog' idan foydalanish bilan bog' lamoqdalar.

Ochiq tarmoqlar arxitekturasi doirasida quyidagi axborotlarni kompleks uzatish va qayta ishlash imkoniyatlarini kengaytirishni ko'zda tutiladi: videofayllar, ma' lumotlar fayllari, muloqot ma'lumotlari, operativ ma'lumotlar, videooqimlar, so' zlar. Ushbu jarayonlar quyidagi kommutatsiyalardan foydalanish bilan izohlanadi: xabarlar, paketlar, kanallar, kross kommutatsiyalari va xabarlarning shaffof kommutatsiyalari.

Axborot biznesining tuzilmaviy-funksional modeli. Modelga muvofiq, axborot biznesi uchta asosiy omil: muhit, bozorlar va funksiyalar bilan aniqlanadi. Ushbu omillar birgalikda sohani shakllanishi va faoliyat Olib borishi bo gyicha yagona moliyaviy-iqtisodiy siyosatni Olib borishga imkon beradi.

Keng ma'noda axborot biznesining asosiy funksiyalari quyidagilar hisoblanadi:

- moliyani boshqarish va hisob-kitob olib borish;
- kadrlarni tayyorlash (boshqarish);
- moddiy-texnik ta'mmot;
- ishlab chiqarish;
- marketing.

Axborot biznesining asosiy tovarlari va xizmatlari bo'lib, axborot mahsulotlari va xizmatlari hisoblanadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash

natijasi bu pirovard foydalanuvchiga uni qiziqtiruvchi ma'lumotlarni axborot mahsulotlari asosida axborot xizmatlari ko'rinishida taqdim etishdir.

Tadbirkorlik biznesi. Biznes nafaqat subyektlar, balki iste'molchilar faoliyatini o'rab Olgan tizimni ifodalaydi. Subyektlar sifatida ayrim tadbirkorlar, yollanma ishlovchilar, davlat korxonalari va tashkilotlari hisoblanishi mumkin.

Tadbirkorlik biznesi o'z ichiga 3 ta komponentni oladi:

- mahsulot ishlab chiqarish;
- savdo faoliyati;
- tijorat vositachiligi.

Bozor iqtisodiyotida savdo faoliyati va vositachilik faqat zaruriy to'ldirish sifatida Olg' a chiqadi. Ammo, biznes nafaqat savdo va vositachilikni aks ettirmasdan, balki istalgan davlat iqtisodiyotining asosi hisoblangan — ishlab chiqarishni ham ifodalaydi.

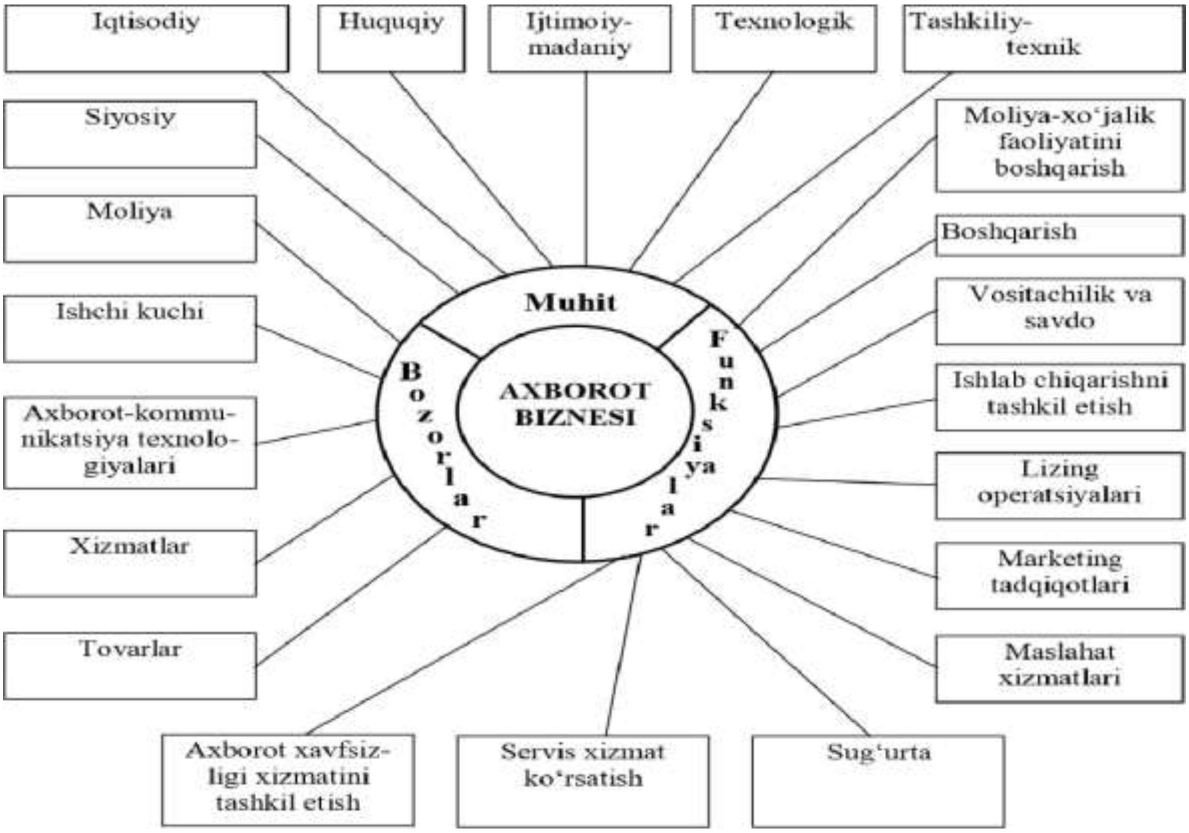

1 -rasm. Axborot biznesining tuzilmaviy-funksional modeli

Iqtisodiy muhitning o'zgarishi, axborot biznesining tashkiliy shakllari tasnifiy mezonlarining o'zgarishiga olib keldi. Ular jumlasiga, birinchi navbatda, mulkchilik shakli, pirovard muhsulotga munosabati va hokazolarni kiritish mumkin (1-jadval).

1 -jadval

Axborot biznesi tashkiliy shakllarining tasnifiy belgilari

Tasnif belgisi	Tashkili shakli
Mulk shakli	Davlat; hissadorlik; xususiy
Faoliyat turi	Kompyuter; axborot; aralash

Mansubligi	Transmilliy; milliy, aralash
Pirovard mahsulotga munosabati	Ilmiy; ishlab chiqarish; savdo (dilerlik); aralash
Faoliyat shakli	Individual; jamoa
Asosiy faoliyat sohasi mahsulotlar xizmatlar	Texnik ta'minot; dasturiy ta'minot; axborot. Xizmat ko'rsatish (dasturiy, texnik, kommunikatsion va h.k.); sertifikatlangan o‘qitish; maslahatlar; lizin ; sug‘urtalash
Funksional mansubli i	Tijorat; notijorat
Sotish hajmlari	Kichik; o'rtacha, yirik

Hisoblash texnikasining o'zini o'zgarishi, shuningdek o'rab turgan iqtisodiy muhit tasniflashiga bo'lgan yondashuvlarga bevosita ta'słr ko'rsatadi, ular esa doimo rivojlanmoqda va łakomillashmoqda. Hozirgi vaqtda axborot biznesining tashkiliy shakllarini tasniflashga eng ko'p ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

1) axborotlardan foydalanuvchilar sonining o'sishi va axborotning tovarga aylanishi;

2) EHMlarning yangi avlodlari, avvalo, shaxsiy EHMlarning yaratilishi;

katta miqdordagi amaliy dasturlash paketlarining mavjudligi.

3) O'zining muhimligi bilan nafaqat texnik va tashkiliy omillar, balki ijtimoiysiyosiy omillar ham ustunlik qiladi:

4) davlat tomonidan tartibga solishdan voz kechish; - iqtisodiyotni boshqarishni nomarkazlashtirish;

5) davlat mułkini xususiylashtirish;

6) bozor munosabatlariga o‘tish.

Xuddi shu omillar axborot biznesi tashkiliy shakllarini tasniflashga yangi yondashuvlarni asoslash va ishlab chiqish bilan bog'liq iqtisodiy muhit va xo'jalik yuritish shakllarini o' zgarishiga sabab bo'ldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATIGA:

1. Alikulov, A. I., & Bakhriev, M. (2023). IMPROVING THE ACCOUNTING OF THE COSTS OF MODERNIZATION AND REPAIR OF KEY EQUIPMENT IN AGROCLUSTERS. *International Journal Of Literature And Languages*, *3*(11), 14-19.

2. Alikulov, A. M., & Toshpulatov, J. (2023). Agroklasterlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.

3. Alikulov, A. I., & Bakhriev, M. (2023). IMPROVING THE ACCOUNTING OF THE COSTS OF MODERNIZATION AND REPAIR OF KEY EQUIPMENT IN AGROCLUSTERS. *International Journal Of Literature And Languages*, *3*(11), 14-19.

4. Аликулов, А. И. (1993). Совершенствование учета затрат на производство, переработку и исчисление себестоимости продукции хлопка-сырца в хлопковом комплексе (на примере хлопководческих хозяйств и хлопкоочистительных заводов Самаркандской области).

5. Эшмурадов, У. Т. (2022). СОТИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРИ БЎЙИЧА ТРАНСФОРМАЦИЯСИ МАСАЛАЛАРИ. *Архив научных исследований*, *2*(1).

6. Tashmuratovich, E. U. (2023). IMPROVEMENT ACCOUNTING OF PROCESS REALIZATION IN FARM ENTERPRISES. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, *6*(5), 20-28.

7. Olimjonovna, J. R. D., & Tashmuratovich, E. U. B. (2023). AGROKLASTERLARDA KAPITAL SARFLAR HISOBINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY ASOSLARI. *MASTERS*, *1*(1), 112-118.

8. Ixtiyorovich, Q. L. A., Shavkat o'g'li, I. R., & Tashmuratovich, E. U. B. (2023). XARAJATLAR HISOBIDA QO 'LLANILADIGAN ATAMALAR MOHIYATI TAHLILI VA ULARNI TIZIMLASHTIRISH. *MASTERS*, *1*(1), 127-131.

9. Eshmuradov, U. B. (2023). Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.

10. Mardiyevna, S. G., & Abdusamatovich, J. J. (2022). SANOAT 4.0 KONSEPSIYASI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI RISKLAR. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)*, 712-721.

11. Пардаева, О. М., & Жавманов, Ж. А. (2023). СНИЖЕНИЕ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ ПУТЕМ ВОВЛЕЧЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ НА САМОЗАНЯТОСТЬ. *PEDAGOG*, *6*(4), 568-574.

12. Жавманов, Ж. А., & Уралов, Б. М. (2023). Методология оценки и измерения бедности населения. *Pedagog*, *6*(11), 237-246.

13. Abdusamatovich, J. J. (2023). THE POPULATION WISHES FOR POVERTY REDUCTION AND EMPLOYMENT. *JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT*, *6*(5), 26-38.

14. Жавманов, Ж. А., Хотамов, А. А. У., & Амонов, С. Т. У. (2023). ПЕРСПЕКТИВЫ ИЗВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ ОТ БЕДНОСТИ. *JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN*, *6*(5), 193-203.

15. Жавманов, Ж. А., & Муродкулов, Ж. Х. (2023). ФАКТОРЫ БЕДНОСТИ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ. *PEDAGOG*, *6*(11), 247-254.

16. Жавманов, Ж. А. (2023). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРИТЕРИЕВ БЕДНОСТИ. *JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY BULLETIN*, *6*(5), 306-318.

17. Kozimbek G'anijon o'g, M., & Abdusamatovich, J. J. (2023). KAMBAG'ALLIKNI BARTARAF ETISHNING XORIJIY TAJRIBALARI VA UNDAN MAMLAKATIMIZDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, *6*(5), 1-11.

18. Erkin o'g, D. S. M., & Abdusamatovich, J. J. (2023). KAMBAG'ALIKNI BARTARAF ETISH BO'YICHA ERISHILGAN NATIJALAR. *JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE*, *6*(5), 12-19.

19. Жавманов, Ж. А., Уралов, Б. М., & Очилова, М. Т. (2024). ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, *2*(26), 240-250.

20. Makhmudovich, U. B., Abdusamatovich, J. J., Tashtemirovna, O. M., & Ugli, F. U. K. (2024). TAXATION OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURS AS A FORM OF STATE REGULATION OF SELF-EMPLOYMENT. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, *2*(26), 232-239.

21. Abdusamatovich, J. J., Maxmudovich, U. B., Tashtemirovna, O. M., & O'g'li, F. U. X. (2024). O 'ZBEKISTONDA INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING GLOBAL TENDENSIYALARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, *2*(26), 222-231.

22. Жавманов, Ж. А., Уралов, Б. М., Очилова, М. Т., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ КАК ФОРМА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ САМОЗАНЯТОСТИ. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, *7*(1), 369-378.

23. Очилова, М. Т., Уралов, Б. М., Жавманов, Ж. А., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗМЕЩЕНИЯ И СПЕЦИАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ В САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, *7*(1), 379-386.

24. Уралов, Б. М., Очилова, М. Т., Жавманов, Ж. А., & Файзуллаев, У. Х. У. (2024). СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, *7*(1), 387-395.

25. Ilyos, A., & Uralov, B. Investment Strategy as a Factor of Innovation in Uzbekistan. *JournalNX*, 453-456.

26. Uralov, B., & Ishturdiyev, H. (2023). O 'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.

27. Maxmudovich, U. B., Baxtiyorovich, B. M. Z., & Ikrom o'g'li, A. H. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHNING MOLIYAVIY IQTISODIY MEXANIZMLARI. *JOURNAL OF ECONOMICS AND BUSINESS MANAGEMENT*, *7*(1), 52-62.

28. Иштурдиев, Х. А. (2023). Совершенствование учета финансовых результатов в агрокластере. *Научный Фокус*, *1*(7), 700-708.

29. Murodovich, G. R., & Hassan, I. (2023). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND AUDIT OF FINANCIAL RESULTS IN BUSINESS ENTITIES. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, *11*(4), 1586-1592.

30. Uralov, B., & Ishturdiyev, H. (2023). O ‘zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.

31. Yuldashev, S., & Ishturdiyev, H. (2023). Qishloq xo ‘jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari.

32. Гайбуллаев, Р. М., & Иштурдиев, Х. (2023). ХЎЖАЛИК ЮРИТИШ СУБЪЕКТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАР ҲИСОБИ ВА АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. *World of Science*, *6*(4), 345-351.

33. Абдигаппарович, И. Ҳ., & Юлдашев, Ш. Х. (2024). ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТА ЗАТРАТ И СТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ. *SO ‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, *7*(1), 361-368.

34. Narziyeva, G., & Raximova, U. (2023). Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.